

ФОРМУВАННЯ В УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЙНУ КАР'ЄРУ

Перед сучасною молоддю постала проблема оперативного й адекватного реагування щодо змін на ринку праці, орієнтування на професії, які дають можливість повністю реалізовувати себе, одержати більшу свободу діяльності, професійно зростати й робити професійну кар'єру. Оскільки проблеми, пов'язані з вибором та реалізацією професійної кар'єри учнями старших класів СЗШ і ПТНЗ, посилюються особливостями їхнього особистісного розвитку на даному віковому етапі, стає очевидною необхідність педагогічного супроводу формування в даній групі молоді уявлень про професійну кар'єру.

Загальною основою наукових визначень поняття «кар'єра» є прагнення особистості досягти такого становища, що дало б їй можливості максимально повно задовольнити свої потреби. Інакше кажучи, у широкому значенні слова, під «кар'єрою» розуміється загальна послідовність етапів розвитку людини в основних сферах її життєдіяльності, а у вузькому - активне досягнення людиною раніше намічених статусів і посад у професійній діяльності.

Термін «професійна кар'єра» розглядається і більш вузько. Професійну кар'єру можна визначити як цілеспрямований процес (і результат) формування професійної траєкторії людини в контексті її ближньої й далекої трудової перспективи, що планується й реалізується із врахуванням потреб та можливостей суспільства й особистості, дає змогу здійснювати бачення себе й свого місця в системі виробничих і соціальних відносин. В особистісному вимірі професійна кар'єра є способом самореалізації індивіда в умовах трудової діяльності за допомогою задоволення ним власних бажань, потреб та інтересів. Суб'єкт професійної кар'єри здійснює власні кар'єрні задуми у своєму життєвому просторі впродовж майже всього життєвого шляху. Кар'єра включається в контекст життєвого шляху людини як наслідок побудови життєвих планів й умова її професійного самовизначення.

Таким чином, головна мета вибору професійної кар'єри учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів полягає у формуванні усвідомленого ставлення до самостійного планування, коригування й реалізації перспектив свого життєвого і професійного розвитку.

Під формуванням уявлень про професійну кар'єру ми розуміємо процес конструювання особистістю уявної схеми аналізу й рішення трудових завдань, що є підставою для досягнення професійних цілей, здійснення яких полегшить процес планування кар'єри, зробить її образ структурованим і емоційно привабливим, погодженим з суспільними вимогами та індивідуальними потребами особистості. Дані уявлення включають три компоненти: значеннєвий, рефлексивний і діяльнісно-перетворюючий.

Структура уявлень про професійну кар'єру передбачає послідовне включення учня в пізнавальну, дослідницьку і проектно-практичну діяльність, що в процесі педагогічного супроводу старшокласників й учнів ПТНЗ відповідає знаннево-орієнтованому, смисло-перетворювальному й індивідуально-регулятивному етапам процесу формування уявлень про професійну кар'єру.

На знаннево-орієнтованому етапі учень є об'єктом одержуваної інформації і проявляє до неї своє ставлення у вигляді суб'єктивного оцінювання й осмислення одержуваної інформації, що виражається в орієнтуванні в сучасній соціокультурній ситуації й у розширенні уявлень про професійну кар'єру.

На смисло-перетворювальному етапі створюються релевантні педагогічні умови для системної реалізації старшокласниками і учнями ПТНЗ процесу професійного самовизначення, а також систематизації, коригування й поглиблення індивідуальних уявлень про професійну кар'єру, що передбачає: формування позитивного ставлення до майбутнього і до професійної кар'єри зокрема; конкретизацію і деталізацію її образу; знайомство з основами планування професійної кар'єри; актуалізацію функціонування в старшокласників й учнів ПТНЗ процесів самовиховання, самоосвіти, самоорганізації, самореалізації і самопізнання.

На індивідуально-регулятивному етапі старшокласники й учні ПТНЗ ухвалюють самостійні рішення, формують внутрішню позицію щодо системної реалізації життєвого і професійного успіху, набувають здатності до рефлексії. На основі сформованої сукупності уявлень учнів про професійну кар'єру ініціюються процеси професійного прогнозування і формування професійних та життєвих планів; стимулювання програм самовиховання і самопізнання особистості, що розвивають суб'єктність старшокласника й учня ПТНЗ і підвищують їхню практичну готовність до планування та реалізації професійної кар'єри.